

– процесуальний механізм подання групового позову (через єдиного позивача – представника груп або особою, яка діє в чужих інтересах: громадські об'єднання, органи державної влади, органи прокуратури та Уповноваженого Верховної Ради з прав людини);

– перекаваліфікація справи за індивідуальним позовом у груповий позов за ініціативою суду та/або сторін у справі; наділення суду за наявності обґрунтованих підстав повноваженнями з поділу групи на підгрупи;

– інформування учасників (потенційних учасників) групи про відкриття провадження у справі за груповим позовом, час та місце судового розгляду, прийняте судове рішення;

– закриття провадження без ухвалення рішення суду: відмова від позову, можливість укладення мирової угоди в процесі розгляду групового позову;

– право особи, яка не була членом групи у провадженні за груповим позовом, але рішення у справі стосується її прав, звертатися до суду в індивідуальному, але процесуально спрощеному, порядку, доводячи лише те, що рішення стосується її прав;

– оскарження рішення як кожним із членів групи, так і особами, які не є членами групи, проте рішення стосується їх прав, та виконання рішення.

З огляду на вищезазначене актуальним та доцільним убачається продовження як теоретичних досліджень інституту масового (групового) позову, так і безпосереднє введення даного процесуального інституту до цивільного процесуального законодавства України та національного судочинства, що на нашу думку сприятиме ефективному захисту прав та інтересів численного кола осіб.

Одержано 27.03.2018

УДК 347.191:330.322

Олена Петрівна Суц,

доцент кафедри правового регулювання економіки Харківського

національного економічного університету імені Семена Кузнеця,

кандидат юридичних наук, доцент;

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-3888-9613>

СУБ'ЄКТИВНІ ПРАВА ІНВЕТОРІВ КОРПОРАТИВНИХ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ФОНДІВ

Права та обов'язки суб'єктів корпоративного інвестування можуть установлюватися двома шляхами: 1) на рівні чинного законодавства; 2) на рівні укладених договорів при здійсненні корпоративного інвестування.

Законодавство України з питань діяльності інститутів спільного інвестування, зокрема, Закон України «Про інститути спільного інвестування» [1], має істотні недоліки стосовно законодавчого закріплення суб'єктивних прав та юридичних обов'язків суб'єктів праводінносин з корпоративного інвестування. Так, у вказаному законі не визначено права та обов'язків інвесторів корпоративного інвестиційного фонду, корпоративного інвестиційного фонду та компанії з управління активами, що призводить до неефективної діяльності інститутів спільного інвестування та порушення прав як інвесторів так і самого корпоративного інвестиційного фонду. Проте законодавцем чітко прописані обмеження в діяльності такої категорії суб'єктів без достатньої правової регламентації.

Виходячи з вищевикладеного, вважаємо за необхідне визначити суб'єктивні права та юридичні обов'язки інвесторів корпоративного інвестиційного фонду.

Права інвесторів корпоративного інвестиційного фонду виникають з моменту набуття акцій корпоративного фонду, кожна з яких надає акціонеру певний об'єм правомочностей.

Право власності на акцію корпоративного фонду може виникати шляхом купівлі-продажу акцій корпоративного фонду на вторинному ринку цінних паперів або ж викупу акцій шляхом приватного розміщення на етапі створення корпоративного фонду його засновниками.

Поняття акцій корпоративного інвестиційного фонду закріплено у ч. 1 ст. 1 Закону України «про інститути спільного інвестування» та у ч. 1 ст. 6-1 Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок» [2], відповідно до якого акція корпоративного інвестиційного фонду – цінний папір, емітентом якого є корпоративний інвестиційний фонд та який посвідчує майнові права його власника (учасника корпоративного інвестиційного фонду), включаючи право на отримання дивідендів (для закритого корпоративного інвестиційного фонду), частини майна корпоративного інвестиційного фонду у разі його ліквідації, право на управління корпоративним інвестиційним фондом, а також немайнові права, передбачені законодавством про інститути спільного інвестування. Таким чином, виходячи з аналізу норм Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок» та Закону України «Про інститути спільного інвестування» можемо констатувати, що законодавець закріпив два види прав інвесторів корпоративного фонду з акцій такого фонду: 1) майнові права та 2) немайнові права.

Оскільки Законом України «Про інститути спільного інвестування» права інвесторів-акціонерів корпоративного інвестиційного фонду прямо не визначено, на підставі аналізу норм Закону України «Про інститути спільного інвестування» до основних суб'єктивних прав інвесторів корпоративного інвестиційного фонду, на нашу думку, необхідно віднести:

1) розміщення інвестицій у будь-які об'єкти корпоративного інвестування. Такими об'єктами є права, посвідчені цінними паперами – для інвестора, та майно (у тому числі статутний капітал) – для корпоративного фонду;

2) самостійно обирати мету, види та об'єми інвестицій;

3) самостійно обирати тип, вид та клас корпоративного інвестиційного фонду. Бути учасником венчурного фонду за умови придбання цінних паперів такого фонду в кількості, яка за номінальною вартістю цих цінних паперів складає суму не менше ніж 1500 мінімальних заробітних плат у місячному розмірі. Бути учасником кваліфікаційного інституту спільного інвестування за умови придбання цінних паперів такого інституту в кількості, яка за номінальною вартістю цих цінних паперів складає суму не менше ніж 100 мінімальних заробітних плат у місячному розмірі;

4) брати участь в управлінні корпоративним інвестиційним фондом. Реалізація права участі в управлінні корпоративним фондом здійснюється через участь у загальних зборах акціонерів, оскільки ст. 16 Закону України «Про інститути спільного інвестування» визначено, що вищим органом корпоративного фонду є загальні збори акціонерів.

5) приймати участь у загальних зборах корпоративного інвестиційного фонду акціонер може як самостійно, так і через свого представника (ст. 18, 22 Закону України «Про інститути спільного інвестування»). До закінчення строку, передбаченого для реєстрації учасників загальних зборів, учасник корпоративного фонду має право замінити свого представника, повідомивши про це наглядовій раді корпоративного фонду, або взяти участь у загальних зборах особисто (ст. 23 Закону України «Про інститути спільного інвестування»;

6) вимагати від корпоративного фонду або особи, яка веде облік права власності на акції такого фонду, надати інформацію про включення його до переліку учасників корпоративного фонду, які мають право на участь у загальних зборах;

7) бути персонально письмово повідомленим про проведення загальних зборів та їх порядок денний особою, яка скликає загальні збори, у спосіб, передбачений статутом корпоративного фонду, не пізніше ніж за 30 календарних днів до дня їх проведення;

8) до проведення зборів за запитом має право ознайомитися у порядку, передбаченому в повідомленні про проведення загальних зборів, з проектом (проектами) рішення з питань порядку денного;

9) кожний учасник корпоративного фонду має право внести пропозиції щодо питань, включених до порядку денного загальних зборів, а також щодо нових кандидатів до складу наглядової ради корпоративного фонду, кількість яких не може перевищувати кількісного складу наглядової ради. Пропозиції вносяться не пізніше ніж за 20 календарних днів до проведення загальних зборів (ст. 21 Закону України «Про інститути спільного інвестування»);

10) отримувати певну частину прибутку (дивідендів). Отримання дивідендів є основним інтересом інвестора корпоративного фонду, але цей інтерес має ризиковий характер. Щоб інвестор отримав дивіденди, необхідно, щоб, по-перше, корпоративний фонд отримав прибуток, по-друге, щоб загальні збори корпоративного фонду прийняли рішення про виплату акціонерам дивідендів. У контексті права інвестора корпоративного фонду на дивіденди зазначимо, що право на отримання дивідендів існує лише у акціонерів закритого корпоративного інвестиційного фонду. Учасникам відкритого та інтервального корпоративного фонду дивіденди не нараховуються та не сплачуються.

11) отримати частину майна у разі ліквідації корпоративного фонду. ЦК України у ч. 4 ст. 111 закріплює, що майно юридичної особи, що залишилося після задоволення вимог кредиторів, передається її учасникам, якщо інше не встановлено установчими документами юридичної особи або законом. Дане положення також підтверджується ст. 40 Закону України «Про інститути спільного інвестування». Так, кошти, отримані від реалізації активів корпоративного фонду, при ліквідації розподіляються, в першу чергу, між акціонерами пропорційно кількості акцій, що їм належать, у порядку, визначеному НКЦПФР;

12) за рішенням інвестора права володіння, користування та розпорядження інвестиціями можуть бути передані іншим юридичним особам;

13) отримувати інформацію про діяльність корпоративного фонду чи компанії з управління активами. Право отримувати інформацію про діяльність корпоративного фонду дозволяє інвестору якнайповніше реалізовувати та захищати свої права, що посвідчені акціями корпоративного фонду. У свою чергу корпоративному фонду як суб'єкту корпоративного інвестування, також важливо мати повну та достовірну інформацію про діяльність компанії з управління активами, яка на підставі договору про управління активами управляє активами такого корпоративного фонду, оскільки від ефективної діяльності компанії з управління активами та ефективного управління активами корпоративного фонду залежить прибуток акціонерів;

14) право на захист порушених суб'єктивних прав та законних інтересів.

На підставі викладеного вважаємо, що суттєвим недоліком Закону України «Про інститути спільного інвестування» є відсутність закріплення суб'єктивних прав та юридичних обов'язків суб'єктів корпоративного інвестування з огляду на специфіку їх правового становища.

Список бібліографічних посилань

1. Про інститути спільного інвестування : закон України від 05.07.2012 № 5080-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 29. Ст. 337.
2. Про цінні папери та фондовий ринок : закон України від 23.02.2006 № 3480-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 31. Ст. 268.

Одержано 08.04.2018

УДК 347.51

Ірина Ігорівна Сядриста,

*доцент кафедри правового забезпечення
господарської діяльності факультету № 6
Харківського національного університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент;
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-4340-3593>*

**ЗАСОБИ ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЇ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ –
ПІДПРИЄМЦЯ**

Згідно зі ст. 50 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) [1] право на здійснення підприємницької діяльності, яку не заборонено законом, має фізична особа з повною дієздатністю. Обмеження права фізичної особи на здійснення підприємницької діяльності встановлюються Конституцією України та законом. Фізична особа здійснює своє право на підприємницьку діяльність за умови її державної реєстрації в порядку, встановленому законом. До підприємницької діяльності фізичних осіб застосовуються нормативно-правові акти, що регулюють підприємницьку діяльність юридичних осіб, якщо інше не встановлено законом або не впливає із суті відносин. Фізична особа-підприємець (далі – ФОП) відповідає за зобов'язаннями, пов'язаними з підприємницькою діяльністю, усім своїм майном, на яке згідно з законом може бути звернено стягнення.

Дещо інший підхід до правового регулювання підприємницької діяльності фізичних осіб закладено в Господарському кодексі України (далі – ГК України) [2]. Так, згідно зі ст. 128 ГК України громадянин визнається суб'єктом господарювання у разі здійснення ним підприємницької діяльності за умови державної реєстрації його як підприємця без статусу юридичної особи. Громадянин може здійснювати підприємницьку діяльність: 1) без посередньо як підприємець або через приватне підприємство, що ним створюється; 2) із залученням або без залучення найманої праці; 3) самостійно або спільно з іншими особами. Отже, законодавство не встановлює поняття ФОП, а лише наводить ряд ознак, якими вона може характеризуватись.

Найперше проблемне питання стосується правового статусу ФОП – юридичного статусу, який засвідчує право особи на заняття підприємницькою діяльністю. Юридичний статус «фізична особа – підприємець» сам по собі не впливає і ніяким чином не обмежує будь-які правомочності особи, які випливають з її цивільної правоздатності та дієздатності [3]. Таким чином, правові відносини, в які вступає ФОП можна умовно поділити на: цивільні відносини фізичної особи з іншими особами та відносини, пов'язані із здійсненням нею підприємницької діяльності, що ускладнює процес індивідуалізації фізичних осіб як підприємців. Зокрема, матеріали судових справ свідчать про те, що, звертаючись до господарського